

KARBELA'YI DOĞRU OKUMAK

Hasan ONAT*

"Tarihte yaşanmış olan rselenmelerin ve dertlerin 'seçilmiş örselenmeler' olarak kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığını anlamadan, bugünkü çatışmaların çoğu tam olarak anlaşılamaz. Bu psikolojik 'genler' birçok grupta bulunmaktadır ve sonraki kuşaktan liderler tarafından grubu seferber etmek için manipülasyon amacıyla kullanılabilir. Seçilmiş bir rselenmenin yeniden canlandırılması akıl dışı kararların verilmesine ve insanlık dışı davranışlara yol açabilir". V. Volkan, Kr Körüne İnanç, 71.

zet

Karbela, insanlık tarihinin şahit olduğu en acı olaylardan birisidir. Müslümanların bilinçaltına seçilmiş ve transfer edilmiş bir travma olarak kazanmıştır. Karbela'ya ağlamak ve yeni olmuşçasına dvnmek yerine, onu doğru okuyup, yeni Karbela'ların önüne geçmek gerekmektedir. Bunun yolu da, doğru, sağlam ve güvenilebilir bilgiyle, kendi geleceğimizi inşa etmek için harekete geçmektir. Mazide yaşayanların asla gelecekleri olmaz. Müslümanlar Karbela'yı doğru okumayı başaramazlarsa, İslam dünyasının her yeri Karbela haline gelebilir.

Anahtar Kelimeler: Karbela, şilik, Sünnilik, İslam, Seçilmiş/Transfer Edilmiş Travma

THE TRUE UNDERSTANDING OF KARBALA

Abstract

Karbala is one of the most painful incidents that human has faced. It is carved into the subconscious of the Muslims as a selected and transferred incident. It is necessary to read Karbela rightly and prevent new Karbelas to happen rather than crying for Karbela as if it happened newly. The road for this is to act immediately by right solid and reliable information and build our future on this. Those who live in the past cannot have a future. If Muslims cannot understand Karbelarightly, every place in the muslim world can be a Karbela.

Key Words: Karbala, Shiism, Sunnits, Islam, Selected/Transferred Trauma.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Ğretim yesi

Seçilmiş/Transfer Edilmiş Travma ve Din

İnsanın varlık yapısı, birey ve toplum planında “geçmiş”in hem özel bir anlam kazanmasına, hem de geleceğin belirlenmesinde ciddi bir şekilde etkin olmasına yol açmaktadır. Belki de “kader”in bazı çizgilerini bireylerin ve toplumların geçmişinde aramak gerekir. Geleceğe, geçmişte yapılan yolları, haritaları kullanarak yürümekteyiz. Bizden öncekilerin başarılarıyla, hakkımız olup olmadığını düşünmeden gurur duymaktayız. Aynı şekilde, bizden öncekilerin yaşadıkları bazı acıları da miras olarak üstlenmekteyiz. Toplumsal bellekte iz bırakan bazı acıların, “seçilmiş travma” haline dönüşerek asırlar sonra bile, katlanarak insanların canını yakmaya devam etmesi, geçmişin geleceğin belirlenmesi üzerinde ne kadar etkin olduğunu anlama konusunda bize ışık tutabilir. Acıların sonraki nesillere aktarılması, zaferlerin aktarılmasından daha kolay olmaktadır. Çünkü başarılar her zaman daha büyük başarılarla gölgelenebilir; fakat acılar daha sonraki acılarla beslenerek sürekli büyüme ve kalıcı olma imkânı bulur. Bu sebepten, “seçilmiş travmalar” toplumların geçmişini anlayabilmek için gerekli olan önemli şifreleri beraberinde taşırlar.

Hemen her toplumun belleğine kazınmış olan acıları vardır. Bunların, çekilen acıların sembolü haline getirilerek, yeni acıların yaşanmaması konusunda uyarıcı nitelik taşıması için, bir tür toplumsal korunma/hayatta kalabilme içgüdüğü ile gelecek nesillere abartılarak/mitleştirilerek aktarılmış olması mümkündür. İnsanoğlu, her zaman yaşadığı acıları paylaşma eğilimindedir. Belki de bu yüzden insanlık tarihinde acıların izleri kalıcı hale gelmiştir. Belki de, intikam duygusu, gelecek nesillere aktarılarak da olsa, bir şekilde tatmin edilme bekleyecek kadar güçlüdür. İntikam söz konusu olunca, abartı ister istemez varlığını hissettirmektedir. Acaba, yaşadıklarımızı anlatırken, ya da yazarken ne kadar gerçeği yansıtabiliyoruz? Acaba, neler yaşadığımızın ne kadar bilincindeyiz? Etrafımızda olup bitenin ne kadar farkındayız? Her insanın güzellikleri, hoşuna giden şeyleri biraz daha güzelleştirerek anlatma eğilimi vardır. Olumsuzluklar konusunda ise, birbirinden farklı tutum ve tavırlar dikkat çekmektedir. Bazı acıları bırakın anlatmayı, hatırlamak bile insana acı verebilir. Burada, acıyı hafifletmenin yolu olarak, sembolik bir dil kullanmak düşünülebilir. Belki de “örselenme” denilebilecek olanlar bu türden olmalı. Bazı acıların etkisi de, anlatılarak ve paylaşılarak hafifletilebilir. Bazıları da, abartılı bir şekilde intikam duyguları ile beslenerek büyütülür. Acıların seçilmiş travmaya dönüştürülmesi, onların intikamının alınmasını garantilemek anlamına gelebilir. Çünkü daha sonraki kuşakların belleklerine kazınan acının, bir şekilde intikam duygularını diri tutması mümkündür. Bu yüzden seçilmiş örselenmelerin etkileri oldukça karmaşıktır.

Birey ve toplumların sevinç ve acılarını daha sonraki nesillere aktarmak istemesi, doğrudan insanın sosyal ve tarihsel bir varlık olmasıyla ilgilidir. İnsan, ne içinde yaşadığı toplumdan, ne de kendisinin ve kendisinden öncekilerin geçmişinden bütünüyle bağımsız olabilir. Bu sebepten seçilmiş travmaların daha sonraki kuşaklara biraz abartılarak da olsa taşınması, hatta gittikçe büyümesi bir tür varoluşsal refleks olarak yorumlanabilir. Çünkü kalıcı iz bırakan her travma, birey ve toplum açısından varlık-yokluk çizgisinde yaşanan acı bir tecrübedir. Yokluk sınırına kadar gelen insanın veya toplumun kendisi olabilir, özgürlüğü, onuru, onsuz yapılamayacak olan değerleri olabilir. Bunların aktarılması, bir anlamda yeni nesillerin böylesi ölümcül acılara maruz kalmamaları için bir uyarı, böylesi olumsuz durumla karşılaşılınca da ne yapılması gerektiği konusunda bir tecrübe birikimi anlamına gelebilir. Dolayısıyla, toplumların kendi geçmişlerindeki bir acı olayı seçilmiş travma haline getirmeleri, onu sürekli diri tutarak beslemeleri, büyütmeleri kolaylıkla anlaşılabilir bir durumdur. Hemen her toplumun, hatta her kabilenin, her oymağın kendine özgü bir seçilmiş travması vardır.

İnsanların duygu, düşünce ve eylemlerinde etkin olan, kendi geçmişlerinden gelen, atalarının nesilden nesile aktardığı seçilmiş travmaların yanında, bir de seçilmiş ve transfer edilmiş travmalar vardır. Bu tür travmalar, anakronizme olduğu kadar, toplumların tarih bilincinin tahrip edilmesine de yol açmaktadır. Seçilmiş, transfer edilmiş travmayla adeta özdeşleşen toplumlar, farkında olmadan mağdurların yanında yer alıp, onların çektikleri acıyı paylaşıırken, o olayda etkin olan zalimleri de ebedi bir düşman olarak görmekte, kendi tarihlerini, mazlumların tarihine eklemektedir. Türk tarihinde Yezid ve Muaviye adlarına hemen hiç rastlanılmaması, Kerbelâ'nın bütün Türkler için seçilmiş, transfer edilmiş travma niteliği taşıdığına bir kanıtı olarak gösterilebilir. Alevi, tarihteki adıyla Kızılbaş Türkler'in bir kısmının, Türklükleriyle övünmelerine rağmen, kendilerinin "Seyyid" olduğunu, Hz. Peygamber'in soyundan geldiklerini iddia etmeleri, çok daha çarpıcı bir örnektir.

Kerbela olayı, bütün Türkler için "seçilmiş ve transfer edilmiş travma/örselenme" niteliği taşımaktadır. Bu millet yaklaşık 1200 senedir Kerbela'ya ağlamaktadır. Seçilmiş travma/örselenme olarak Çaldıran, Kerbela'nın kar topu misali gittikçe büyümüş ve bütünüyle mitolojik hüviyete bürünmüş olan zemininde filizlenme imkanı bulmuştur. Osmanlı'nın Kızılbaşlara yönelik politikaları sayesinde Kızılbaş Türkler, "seçilmiş örselenme" Çaldıran'ı büyülterek günümüze kadar taşımışlardır. Bu arada 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasını müteakip bazı Bektaşî Tekkeleri'nin kapatılması ve bazı Bektaşî babalarının idamı veya sürgün edilmesi, var olan travmanın üstüne bindirmiş ve sorunu daha da karmaşık hale getirmiştir.

Belki de bu yüzden, hiç kimse Kerbela olayı gerçekleştiği zaman Türkler'in Müslüman olup olmadıklarını düşünmek ihtiyacı bile hissetmemektedir. Daha da ötesi, "Kerbela olayı olduğunda Türkler henüz Müslüman olmamıştı" denildiği zaman, bazı kimseler bu ifadeyi Hz. Hüseyin düşmanlığı, Ehl-i Beyt düşmanlığı olarak yorumlayabilmektedirler. Bize öyle geliyor ki, seçilmiş, transfer edilmiş travmanın oluşturduğu acı, zaman zaman, gerçeklerin acısını örtbas etmek için ilaç yerine geçmektedir.

Seçilmiş, transfer edilmiş travma olarak Kerbela'nın dikkat çekici yönü, yeniden inşa edilirken, çekirdek olayın gerçekleştiği zeminin neredeyse bütünüyle dini bir zemine indirgenmiş olmasıdır. Bu durum, olayın tarihsel gerçekliğinin doğru anlaşılmasını engellediği gibi, olayın taraflarının, daha sonra olay hakkında taraf olma durumunda kalanların/bırakılanların dini terimler kullanılarak, olumlu ya da olumsuz dini değer ifade eden bir yere yerleştirilmelerine de yol açmaktadır. Erken dönem kaynaklarda bile, Yezid'in adının geçtiği yerlere "laanehullah" (Allah ona lanet etsin) gibi eklemelerin yapıldığı gözden kaçmamaktadır. İnsanlar, kendileriyle özdeşleştirmeye çalıştıkları Hz. Hüseyin'in gölgesine sığınarak cennete gidebileceklerini düşledikleri gibi, düşmanlarını da Yezid'le özdeşleştirerek cehenneme göndermek istemektedirler.

Din zemininde yeniden inşa edilen seçilmiş-transfer edilmiş travmaların yasını tutmak, asla mümkün değildir. Bu tür travmalarla yüzleşebilmek için, onların dinle olan bağlarının doğru tespit edilmesi; sorunun din ile değil, dinin anlaşılma biçimleri ile, insanın din ile kurduğu ilişki ile ilgili olduğunun anlaşılması, açıklanması ve anlatılması gerekmektedir. Aksi takdirde, uygun ortamlar oluştuğunda ortaya çıkacak irrasyonel kararların ve tutumların ne önceden kestirilebilmesi, ne onların olumsuzluklarının farkına varılması mümkün olabilir.

Kerbela'nın Seçilmiş ve Transfer Edilmiş Travma Olarak Günümüzdeki Bazı Yansımaları

1979 İran Devrimi'nin en gözde sloganlarından birisi "Her yer Kerbela, her gün Aşura" idi. Humeyni, yandaşlarını Şah'ın askerlerine karşı cesaretlendirirken, "Evlatlarım, açın bağırlarınızı! Size isabet edecek her kurşun, sizin Hz. Hüseyin'e daha çabuk kavuşmanızı sağlayacaktır" diye sesleniyordu. Kerbela, Hz. Hüseyin'in şehadetinden ondört asır sonra, bir sembol olarak 20. asrın en önemli halk hareketlerinden birisi sayılan İran Devrimi'nde, kitleleri tek başına motive etmeye yetecek kadar önem kazanabiliyor; hareketin Humeyni'nin istediği doğrultuda sonuçlanmasında etkin olabiliyordu.

ABD, “terör bataklıklarını kurutmak ve demokrasi getirmek” iddiasıyla, 2003’te Irak’ı işgal etti. Kerbela, ortalığın kan gölüne döndüğü, her gün onlarca masum insanın öldüğü; demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi yüksek insani değerlerin tüm insanlığın gözü önünde tahrip edildiği bir ortamda, kaosu derinleştirmek, Şii-Sünni gerilimini artırarak mezhep çatışmasını kalıcı hale getirmek için kullanıldı; Hz. Hüseyin’in mezarını ziyaret etmek için yollara düşen insanlar hunharca katledildi. Kerbela, her yerin Kerbelaya dönüşmesi için, insanların birbirlerini Şii, ya da Sünni oldukları için öldürmelerine meşruiyet kazandırabilmek için “seçilmiş”ti. Kerbela, sanki Şii-Sünni mezhep çatışmasının “domino tesiri”yle Müslümanların yaşadıkları bütün bölgeleri etkisi altına alması için kullanılacak en uygun sembol olarak düşünülüyordu.

Saddam Hüseyin, al el acele 30 Aralık 2006’da Kurban Bayramı’nın birinci gününde, Irak Şiiilerinin acılarını depreştirecek bir mekanda idam edildi. İnsanın aklına ister istemez “niçin Kurban Bayramı’nın birinci günü?”, “Niçin Şiiilerin yoğun olarak yaşadıkları bir bölge?”, “Niçin Şiiilerin acımasızca sorgulandıkları ve öldürüldükleri bir mekan?” diye sormak gerekiyor. İnsanların bilinçaltına yapılan göndermelerin, güdümlü mermi gibi hedefine ulaşmaması pek mümkün değildir. Hele bu göndermeler bilinçaltını inşa eden sembollere bindiriliyorsa, kitleleri istenildiği istikamette yönlendirmek pek zor olmaz.

Her yıl Muharrem ayı gelince, Hz. Hüseyin’in şehadetinin yıl dönümünde, özellikle Şii dünyada, insanların Hz. Hüseyin’in çektiği acıyı tatmak istercesine zincirlerle kanlarını akıtıncaya kadar kendilerini dövdükleri, dövdükleri törenler bütün dünyada ilgi odağı haline gelmektedir. Şii düşüncenin yapısal özelliklerinden birisi olan “ızdırıp çekme” motifi, Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilişi ile irtibatlandırılmaktadır. İşin ilginç yanı, İmamîyye’nin Oniki imamından onbirinin bir şekilde şehit edildiği kanaati yaygındır. Şia’ya göre Onikinci İmam da, ölüm korkusundan gizlenmiştir; halen sağdır; zamanı gelince insanların arasına dönecek ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Şiiiler, Onikinci imanın adı geçtiği zaman “accelallahu fereceh” (Allah onun dönüşünü çabuklaştırsın) diye dua ederler.

Kerbela, ilk bakışta sadece Şiiilikte ve Şii dünyada diri tutulan seçilmiş bir travma gibi görünebilir. Oysa, Kerbela, ondört asırdır bütün Müslümanları derinden etkileyen, sadece “seçilmiş” değil, aynı zamanda “transfer edilmiş bir travma”dır. Bu travma, Yezid’i zulmün ve zalimlerin, Hüseyin’i de, mazlumların ve ezilmişlerin sembolü haline getirmiştir. Müslümanların tarihi boyunca zulme başkaldıranlar, adeta Hüseyin’den güç alabilmek için Kerbela’yı diri tutmayı başarmışlardır. Özellikle Arap olmayan Müslümanların Kerbela’ya ve Hz. Hüseyin’e tutunarak ayakta kalmaya çalışmaları, hem

Araplardaki asabiyeti ve Mevali denilen, Arap olmayan Müslümanlara bakış açılarını, hem de Arap olmayanlardaki ezilmişlik psikolojisinin boyutlarını anlamak bakımından özel bir önem taşımaktadır. Kerbela konusunda oluşan devasa literatür, Arap olmayan Müslümanların Kerbela'yı niçin "seçilmiş travma" olarak seçtiklerini ve niçin transfer ettiklerini anlama imkanı sağlamaktadır. Sorunun daha çok kimlikle ve "geniş grup kimliği" ile ilgili olduğunu anlamak pek zor değildir. "Geniş grup kimliğinin ve onun kaynaşmışlığının devam ettirilmesinde seçilmiş örselenmenin (bir geniş grubun şiddetli bir ortak kayıpla ve umarsızlık duygusuyla yüzleşmesine, bir başka grubun kurban olmasına ya da paylaşılmış alçalma ve incinme duygularına yol açan bir olayın zihinsel tasarımı) rolü, seçilmiş zaferden daha karmaşıktır".¹

Bu tespitlerimiz, "seçilmiş travmalar"ın bazı toplumsal davranışları anlamak ve doğru yorumlayabilmek için özel bir önem taşıdığı ortaya koymaktadır. Bir olay "seçilmiş travma" haline getirilince, adeta canlı organizma gibi süreklilik kazanma imkanı bulmakta, toplumsal bilinçaltında kalıcı bir yer edinmektedir. Daha da ötesi, sürekli istihaleler geçirerek, anlamını ve sembolik değerini sürekli güncelleştirerek etkin olmaktadır. Kerbela ile ilgili törenleri izleyenler, eğer tarih bilgileri yoksa, "Hz. Hüseyin'in yeni ölmüş bir kimse olduğunu, ya da onun ölüm haberinin oralara yeni ulaştığını" düşünebilirler. Acıların sürekliliği, anokranizmi doğal ve kalıcı hale getirmektedir. Bunun en çarpıcı örneğinin, Kerbela olayı olduğunda Türklerin henüz Müslüman olup olmadıklarının pek akla gelmemesidir.²

Kerbela'nın Gölgelediği Bazı Gerçekler

*Kerbela olayı, her ne kadar Hz. Hüseyin'in dini hassasiyetlerinin derin izlerini taşısa da, esas itibariyle siyasi bir olaydır. Hz. Hüseyin,

¹ Vamık Volkan, *Körü Körüne İnanç*, Okuyan Us Yayın, İstanbul, 2005, 67-8.

² 2000 yılında Çorum'da, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dekanı sıfatıyla, bir Aşure gününde, yeni inşa edilmekte olan Cemevi'nin önünde, Kerbela olayını anlattığım Alevilere yönelik bir konferansımı müteakip bana, "Hocam, Hz. Hüseyin şehit olduğu zaman Türklerin henüz Müslüman olduklarını nasıl keşfettin?" diye soran, adını bile hatırlamadığım Çorumlu delikanlıya bir teşekkür borçluyum. Bu soru, bana tarih bilincinin anlam ve önemi konusunda yoğunlaşma imkanı sağladı. Gördüm ki, duygusallık söz konusu olduğunda, hele işin içinde seçilmiş travma varsa, anokranizm insan bilincini bir anlamda etkisiz hale getirmekte; geçmiş, gelecek ve içinde yaşanılan an birbirinin içine girmektedir. Hz. Muhammed'in vefatından çok sonraları ortaya çıkan mezheplerin, tarihi geriye doğru işleterek kendilerini bir şekilde Hz. Peygamber'in yaşadığı zaman dilimi ile irtibatlandırma yoluna gitmeleri de, bir başka anakronizm örneğidir. Hemen her mezhep, kendini özgü bir tarih inşa etme yoluna gitmiştir.

Yezid'e bey'atı reddettiği için, Emevi iktidarı tarafından bir rakip olarak gördüğü, tehdit olarak algılandığı için şehit etmiştir.

*Hz. Ali'nin şehit edilmesini müteakip oğlu Hasan'ın etrafında toplanan Kufeliler, karşılaştıkları il çatışmada Hasan'ı yalnız bırakmışlardır. Olayların akışını iyi okuyan Hasan, o ortamda "hayatı" tercih etmiş, Muaviye'nin cazip önerilerini de reddetmeyerek siyasetten uzak bir hayat sürmüştür. Hasan'ın vefatından sonra gözler Hüseyin'e çevrilmiştir. Ancak, Muaviye'nin vefatına kadar Hüseyin'in de herhangi bir siyasi faaliyette bulunmadığı bilinmektedir. Kerbela travması, Hz. Hüseyin'le ilgili Kerbela öncesi durumu perdelemektedir. Oysa bir olayın öncesini, oluşum sürecini bilmeksizin, o olayı ve daha sonraki gelişmeleri anlamak pek mümkün olmaz.

*Yezid'e bey'at etmeyi reddeden Hz. Hüseyin, gizlice Mekke'ye geçer. Onun bu durumunu haber alan Kufeliler'in çuvallar dolusu davet mektupları gönderdikleri kaynaklarda yer almaktadır. Mekke'de her ne kadar kendi kabilesinin koruması altında olsa da, gittikçe çemberin daraldığını farkederek Hüseyin Kufeden gelen ısrarlı davetler üzerine amcasının oğlu Muslim b. Akil'i Kufe'ye, olup bitenlerin ne kadar gerçek olduğunu, davet mektuplarının ne kadar gerçeği yansıttığı tahkik etmesi için gönderir. Muslim b. Akil, bir süre sonra Hüseyin'e vaziyetin iyi olduğunu bildiren bir mektup yollar. Ancak, daha sonra Ubeydullah b. Ziyad'ın göreve gelmesiyle birlikte Hüseyin'e destek vereceğini söyleyen Kufelilerin önemli bir kısmı bu desteklerini çekerler. Hüseyin'in bu son gelişmelerden haberi olmaz. Başta üvey kardeşi olan Muhammed b. El-Hanefiyye olmak üzere pek çok kişinin "Kufelilere güvenilemeyeceği" doğrultusundaki uyarılarına rağmen, olum haber üzerine Hüseyin çoğunluğunu çoluk çocuğun ve yakınlarının oluşturduğu yaklaşık yetmiş kişilik bir kabile ile Kufe'ye doğru yola koyulur. O yolda iken Muslim b. Akil Kufe'de öldürülür.

*Kerbela olayında Hüseyin'in acımasızca şehit edilmesine seyirci kalan Kufelilerin durumunu iyi tahlil etmek gerekmektedir. Daha önce destek vadeden Kufelilerin bir kısmı para karşılığında, bir kısmı korkudan, bir kısmı da muhtelif hesaplar sebebiyle desteğini çekmiştir. Buradan çıkarabileceğimiz en önemli sonuç; Hüseyin'i Kufeye çağıran Kufelilerin Şiilikle alakalarının olmadığıdır. İlk Şii fikirler, belki Kerbela'nın da katkılarıyla, özellikle Mevali (Arap asıllı olmayan Müslümanlar) arasında, birinci hicri sonlarına doğru oluşmaya başlamıştır.³

³ Hasan Onat, *Emeviler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

*Kerbela olayı olduğunda Şiilik olmadığı gibi, henüz Sünnilik de yoktur. Muaviye ve Yezid Sünni değildir. Hz. Hüseyin'i şehit edenler de Sünniler değildir.

*Kerbela olayı olduğunda Türkler henüz Müslüman olmamışlardır. Bu olaydan 50-60 sene sonra Türkler Müslüman olmaya başlamışlardır. Türklerin İslam'ı benimsemeleri dört asra yayılan bir süreçler topluluğu sonucunda gerçekleşmiştir.

*Tarih boyunca pek çok şahıs veya grup, kendi kişisel menfaatları için Kerbela olayını kullanmaktan hiç çekinmemişlerdir. Bunun en erken örnekleri hicri 64 yılındaki Tevvabun Hareketi ve hicri 67 yılındaki Muhtas es-Sakafi hareketleridir.

Çıkarılabilecek Bazı Dersler

Kerbela'yı doğru okumak, yeni Kerbelaların meydana gelmemesi için gereken önlemleri almak demektir. Kerbela'da Hz. Hüseyin'i öldürenler, kendi egemenliklerinin önünde engel tanımadıkları için onu öldürmüşlerdir. Öyleyse, despotların çanına ot tıkamak için, sorumluluk bilinci ile desteklenen özgürlüklere ve sağlıklı demokrasiye ihtiyaç vardır. Sağlıklı demokrasi, hukukun üstünlüğü bilincinin toplumun tüm kesimlerince benimsenmesi ve etkin kılınması; adaletin etkin olması ve insan haklarına riayet yeni Kerbelaların oluşmasını engelleyebilir.

Tarih bilgisi ve bilinci, geçmişi doğru anlamaya imkan sağlar. Türkiye'nin sorunlarının önemli bir kısmı, tarih bilgi ve bilincindeki eksiklikten kaynaklanmaktadır. Türkiye'de özellikle son iki asırda ortaya çıkan zihin yarılması, ya geçmişin kutsallaştırılmasına, ya da yok farzedilmesine sebep olmuştur. Kutsallaştırmakla, yok farzetmek arasında fazla bir fark yoktur. Her iki durum da, geçmişin doğru anlaşılmasını güçleştirir. Geçmişi doğru anlayamayanlar, onun ağırlığı altında ezilmeye mahkum olurlar. Kerbelayı doğru anlayabilirsek, ondan gerekli dersleri çıkartma imkanına kavuşabiliriz.

Kerbela olayı, Şiilik ve Sünnilik farklılaşması için, birtakım çıkar odakları tarafından malzeme olarak kullanılmaktadır. Oysa, Kerbela olayı, Şii-Sünni ayrımı yapmadan bütün Müslümanları ağlatan bir olaydır. Kerbela'yı, Müslümanları birleştiren bir öge haline getirmek mümkündür. Bunun yolu da öncelikle Kerbela'yı iyi okumaktan geçer.

Mezhepler, din değil; dinin anlaşılma biçimleridir. Hz. Muhammed'in sağlığında herhangi bir mezhep ya da tarikat yoktur. Mezhepler, din anlayışındaki farklılaşmaların kurumlaşması sonucu ortaya çıkan beşeri oluşumlardır. Adı ne olursa olsun, herhangi bir mezhebin İslam'la özdeşleştirilmesi mümkün değildir.

Bir insanın Müslüman olabilmesi için, Kur'an'da belirtilen temel iman esaslarına, yani Allah'a, ahiret gününe ve Hz. Muhammed'in peygam-

berliğine inanması yeterlidir. Bu temel esaslara inanan her insan, kim olursa olsun, hangi tarikata, ya da mezhebe mensup bulunursa bulunsun, Müslümandır ve İslam dairesi içindedir. Türkiye ölçeğinde düşünecek olursak, Allah, Ahiret ve Nübüvvet inancı, Şii, Alevi Sünni bütün Müslümanların temel ortak paydasını teşkil eder.

Türkiye, zaman geçirmeden bağışıklık sistemini güçlendirmek zorundadır. Bunun için de, din ve değerler alanında kaybolmaya yüz tutan temel ortak paydanın yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Türklerin geçmişlerinde transfer edilmiş travmaları vardır; bu sebepten kendi travmalarına ağlamak yerine başkalarının travmalarının yasını tutmayı daha çok severler. Oysa bu milletin yaşadığı son büyük travma, “mağlup medeniyet travması”dır. Bunun yası, ancak yeni bir medeniyet inşa etmekle mümkün olabilir. İnsanlığın yeni bir medeniyeti ihptacı olduğunu hatırlamakta fayda vardır.

